

A Humán Tudományok Doktori Iskola minőségbiztosítási terve

A minőségbiztosítás alapelvei

Doktori iskolánkban a kutatóképzés minőségellenőrzése a Debreceni Egyetem erre vonatkozó szabályzatainak megfelelően történik. A doktori képzés esetén ennek alappillérei: a doktori (PhD) értekezések alapvető tartalmi és formai követelményeinek tudományterületenkénti szabályozása; a fokozatszerzéshez szükséges publikációk minőségének és mennyiségének világos követelményrendszere, a szabályok közzététele és a teljesítés következetes ellenőrzése; a doktori fokozatszerzés során (bírálati eljárás, doktori szigorlat, nyilvános vita) független, szakmailag elismert szakértők bevonása; a doktoranduszok hazai és nemzetközi konferenciákon történő megmérettetése valamint az alumnusok szakmai pályafutásának nyomon követése. Az alábbiakban részletesen tárgyaljuk a minőségbiztosítás szervezeti feltételeit, a doktoranduszok, a témakiírók, a témavezetők és az oktatók tevékenységével kapcsolatos normákat, majd a minőségfejlesztés fő irányait.

Doktori iskolánk elvárja törzstagjaitól, témavezetőitől és oktatóitól a rendszeres, dokumentálható eredményekben is megnyilvánuló, magas színvonalú kutatómunkát és a doktori képzéshez szükséges tanári-oktatói habitust. A doktori iskola oktatóinak tudományos kutatói és oktatói tevékenységét az elfogadott akadémiai normáknak megfelelően a programok vezetői a doktori iskola tanácsában rendszeresen értékeli. A doktori oktatók tevékenységének minősége dokumentálható a doktoranduszok körében végzett véleménymérés, a disszertációk oktatói kar körében lefolytatott vitáinak (elővita és véde) jegyzőkönyve, a témavezető és a doktorandusz közös munkájáról készült szemeszterenkénti írásos beszámolókat valamint a vezetésükkel megvédett disszertációk minősítése alapján.

A doktoranduszok programonkénti választott képviselője a Doktori Iskola Tanácsának állandó, tanácskozási jogú tagja. Feladata, hogy képviselje a doktoranduszok minőségi elvárásait, érdekeit, közvetítse kérdéseiket, észrevételeiket. A doktoranduszok és a programban már fokozatot szerzettek véleményét a doktori iskola honlapjáról elérhető kérdőív segítségével gyűjtjük össze és elemezzük (www.humandi.unideb.hu/minoseg).

A doktori iskola a doktori képzésben résztvevő oktatók szakmai és tudományos felkészültségének fejlesztéséhez a hazai és nemzetközi tudományos életbe történő bekapcsolódás, illetve a meglévő kapcsolatok ápolásának támogatásával igyekszik hozzájárulni.

A doktoranduszok tevékenységének minőségbiztosítása

A felvételi eljárással kapcsolatos aktuális egyetemi és kari szabályozást kiegészítve a doktori iskolában a felvétel a szokásos objektív kritériumok (eddiggi tudományos tevékenység, publikációk, nyelvtudás stb.) tekintetbe vétele mellett a jelentkezővel témájáról folytatott beható beszélgetés alapján történik. A jelentkező a doktori felvételi eljárás során maximum tíz oldal terjedelmű tématervet bocsát a felvételi bizottság rendelkezésére, amelyet a felvételi beszélgetés során „megvéd”, vagyis bizonyítja, hogy alkalmas szakmai diskurzus folytatására, s képes tájékozódni a téma szakirodalmában. A nyelvtudás tekintetében minimális

követelmény a(z) államilag elismert) középfokú C típusú vizsga, amelyre szakirodalom tanulmányozására alkalmas nyelvtudás épül.

A doktorandusz fél éve csak abban az esetben ismerhető el, ha az adott szemeszter folyamán elkészítette a doktori iskola képzési tervében rögzítetteknek megfelelő, színvonalas írásbeli munkákat, melyeket az oktatók vezetésével a doktoranduszok közössége megvitatott és elfogadható színvonalúnak minősített. A levelező doktoranduszokkal szembeni elvárások azonosak a nappali doktoranduszokkal szembeni elvárásokkal.

A doktoranduszokat a képzési tervben foglalt idegen nyelvű speciálkollégiumok és a vendégoktatók előadásai segítségével arra ösztönözzük, hogy lépést tartsanak a tudományterületük nemzetközi kutatási eredményeivel. Emellett a doktori kurzusok mindegyikéhez kapcsolódóan kötelező az idegen nyelvű szakirodalom olvasása. Az ösztöndíjas doktorjelöltek nagy része a három év alatt legalább egy félévet olyan külföldi egyetemen tölthet, amellyel iskolánk kapcsolatban áll. A doktoranduszaink évente legalább egy szakmai előadást tartanak kutatási eredményeikről. A doktori iskolában keressük a lehetőséget a doktoranduszok bel- és külföldi konferenciára való eljuttatására, ahol bemutathatják kutatási eredményeiket. A doktori iskolában a kutatómunkával kapcsolatos elvárások egységesek abban a tekintetben, hogy a képzés folyamán a doktorjelöltnek fokozatosan el kell sajátítania egy tudományos feladat önálló megoldását, a tudományos kutatás módszereit kell alkalmaznia, törekednie kell új tudományos eredmények létrehozására, valamint ezekről rendszeresen be kell számolnia tudományos publikációk formájában.

A doktori fokozatszerzésig a doktoranduszoknak minimum öt nívós, hazai és nemzetközi folyóiratban és/vagy lektorált kötetben közzétett publikációt kell összegyűjteniük. Alapvető elvárás, hogy a közlemények az egyes tudomány- és kutatási területekhez illeszkedő folyóiratokban kerüljenek publikálásra. A tudományterületenként elfogadható folyóiratok kiválasztásakor a Magyar Tudományos Akadémia tudományos bizottságainak jelenleg érvényben levő és az MTA honlapján közzé tett folyóiratok listáját tartjuk irányadónak¹, de a publikálással kapcsolatos elvárásokat programonként pontosító rendelkezésekkel egészítjük ki. A Filozófia program az MTA Filozófiai Tudományos Bizottsága által nevesített folyóiratok mellett ajánlja továbbá a kutatási arculatához szintén illeszkedő Alföld, Elpis, Mindennapi Filozófia valamint a Nagyerdei Almanach című folyóiratokat. A Neveléstudományi programban az öt publikáció egyikének az Educatio, a Magyar Pedagógia, a Hungarian Educational Research Journal (HERJ) vagy a kutatási iránynak megfelelő impakt faktorral rendelkező nemzetközi folyóiratban kell megjelennie, s további publikációk elhelyezhetők az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága által felsorolt folyóiratok bármelyikében vagy lehetnek lektorált könyvfejezetek, tanulmányok. A Pszichológia programban az öt publikációból legalább kettőnek a Pszichológia, a Magyar Pszichológiai Szemle, az Alkalmazott Pszichológia című folyóiratban vagy az ezeket kiváltó impakt faktoros pszichológiai folyóiratban kell megjelennie, a további publikációk elhelyezhetők az MTA Pszichológiai Tudományos Bizottsága által felsorolt bármely folyóiratban vagy lehetnek lektorált könyvfejezetek, tanulmányok. A Szociológia program az MTA Szociológiai Tudományos Bizottsága által nevesített folyóiratok mellett ajánlja az Acta Social Analysis, az

¹ A Filozófia program esetén az MTA II. osztály Filozófiai bizottságának folyóiratlistáját, mely letölthető a http://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/II.%20Osztyal/Doktori_Folyoiratlista_FTB_II_Osztyal.pdf oldalról. A Neveléstudományi programban az MTA II. osztály Pedagógiai bizottságának folyóiratlistáját, mely megtekinthető a http://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/II.%20Osztyal/Doktori_Folyoiratlista_PETB_II_Osztyal.pdf oldalon. A Pszichológia programban az MTA II. osztály Pszichológiai bizottságának folyóiratlistáját, mely elérhető a http://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/II.%20Osztyal/Doktori_Folyoiratlista_PSZTB_II_Osztyal.pdf oldalon valamint a Szociológia programban az MTA IX. osztály Szociológiai bizottságának folyóiratlistáját, mely a <http://mta.hu/doktori-tanacs/a-ix-osztyal-doktori-kovetelmenyrendszer-105380> oldalon olvasható.

Acta European and Regional Studies, az Erdélyi társadalom, a Fórum Társadalomtudományi Szemle és az Acta Medicinae et Sociologica című orgánumokat. Minden programra érvényes rendelkezés, hogy a programvezető engedélyével egyedi mérlegelés alapján a fentebb felsoroltaktól eltérő folyóirat is elfogadható valamint az adott kutatás interdiszciplináris irányultsága esetén a társprogramok folyóiratlistájáról származó periodika is elfogadhatónak minősülhet.

A doktori iskola fokozatszerzési követelményrendszerét a felsőoktatási intézmény doktori tanácsa hagyja jóvá. A doktori tanács felelőssége, hogy a felsőoktatási intézményben akkreditált valamennyi tudományágban magas színvonalú értekezések szülessenek. A doktori iskolák publikációs követelményrendszere a www.doktori.hu lapon is nyilvánosságra kerül.

Pszichológia tudományágból csak az jelentkezhetsz komplex vizsgára, aki pszichológia BA, pszichológia MA végzettséggel vagy pszichológia érettségivel rendelkezik

Az abszolutóriumot azok a doktoranduszok kaphatják meg, akik az előírt kreditszámot megszerezték, végzett tudományos tevékenységüket témavezetőjük és programvezetőjük megfelelőnek ítélte, s készülő disszertációjuk egy összefüggő részét a doktori iskola résztvevőinek nyilvánossága előtt bemutatták. A vitáról jegyzőkönyv készül. A vita eredményesen zárul, ha a doktorandusz megfelelően előrehaladt témája kidolgozásával, s képes meggyőzően ismertetni a készülő disszertáció felépítését és várható eredményeit.

A fokozatszerzés során a disszertációt előzetes vitán elhangzott szakértői vélemények alapján értékelik a programvezetők által erre felkért kutatók. A vita végén döntés születik arról, hogy az értekezés változatlan formában beadható, kisebb javítások után nyújtható be vagy lényeges átdolgozásra szorul. Az elővitáról jegyzőkönyv készül, mely rögzíti a szakértői tanács által kialakított javaslatokat valamint mellékletben tartalmazza a szakértői véleményeket is. Az értekezés jelentős átdolgozása esetén az elővitát ismét lefolytatjuk.

A doktori szigorlatra a doktoranduszok szakterületüknek megfelelően választott fő- és melléktárgyak szakirodalmi olvasmánylistái alapján készülnek fel. A vizsgáztatás időtartama a főtárgy esetén egy óra, a melléktárgy esetén fél óra. A doktori szigorlat minőségének biztosítását a Debreceni Egyetem tudományterületi doktori tanácsának ide vonatkozó szabályai határozzák meg.

Az értekezés benyújtása után a hivatalos bírálók nyomtatott és elektronikus formában is megkapják a disszertációt és a téziszfüzetet. Az opponensek személye a bírálatok elkészültéig nem nyilvános. A bíráló bizottság tagjai az opponensi véleményeket mindkét bírálat beérkezése után, a jelölt erre adott válaszait pedig legkésőbb a védelem előtt egy héttel elektronikus formában megkapják. A nyilvános vita meghirdetésekor az értekezést és a téziszfüzetet nyilvánosságra hozzuk a www.doktori.hu lapon.

A doktori iskola minőségét nyomon követjük és a doktori iskola tanácsában rendszeresen értékeljük a jelentkezők, a felvettek, az abszolutóriumot, illetve a doktori (PhD) fokozatot szerzett doktoranduszok számáránya, a disszertáció és a nyilvános vita minősítése, a doktoranduszok tudományos publikációinak színvonala valamint az egyetemi oktatásban és a tudományos közéletben való részvételük alapján.

A témakiírói, témavezetői és oktatói tevékenység minőségbiztosítása

Doktori iskolánkban a témavezetők csak olyan témából vállalhatnak témavezetést, amely területen dokumentálható kutatói teljesítményt nyújtottak. A témavezetőtől elvárjuk a tudományos publikációs aktivitást, a kutatási pályázatokban való részvételt, a hazai és nemzetközi szakmai szervezetekben végzett tevékenységet, a tudományos szervező munkát. A témakiírások minőségéért a programvezetők tartoznak felelősséggel. Lehetőség szerint egy

témavezetőre nem bízunk háromnál több témavezetést. Ha az interdiszciplináris kutatási téma miatt a témavezető és a doktorandusz munkáját egy konzulens támogatja, a doktorandusz előrehaladásáért ebben az esetben is az elsődlegesként nyilvántartott témavezető a felelős.

A doktoranduszok kutató munkájukat a témavezetővel való rendszeres együttműködés keretében végzik, amelyet a témavezetőnek félév végén aláírásával kell igazolnia. A témavezető kutatói tevékenységének biztosítása kell az általa vezetett doktorandusz témájában való magas szintű jártasságot. A doktori iskola ösztönzi a témavezető és a doktorandusz közötti szoros kutatói együttműködés kialakítását, a doktorandusz pályafutásának témavezető általi támogatását (kutatómunkába való bekapcsolás, konferenciákon való részvétel és a publikálás segítése, tudományos kapcsolatok építése). Ezen együttműködés minőségének biztosítását célozza a doktorandusz és a témavezető közös munkájáról a témavezető által készített szemeszterenkénti írásos beszámoló. A témavezetők munkájának kölcsönös értékelését azzal biztosítjuk, hogy a programok szemeszterenként megtartott megbeszélésein sor kerül a témavezetők szóbeli beszámolóira. Az elkészült értekezés benyújtásának előfeltétele, hogy a témavezető az értekezés első oldalán aláírásával igazolja hozzájárulását az értekezés benyújtásához.

A doktori iskola oktatói olyan a tudományos fokozattal rendelkező kutatók, akik doktori kurzusuk benyújtott tematikája és publikációik alapján a programvezető javaslatára a doktori iskola tanácsa és a tudományterületi doktori tanács jóváhagyása szerint erre a feladatra alkalmasak. A doktori kurzus tematikája tartalmazza a feldolgozandó téma címét, a téma rövid összefoglalását és a témakör doktoranduszok számára kötelező és ajánlott szakirodalmát. A doktori kurzusok értékelése 2013. őszi szemeszterétől ötfokú skálán történik, melyet felmenő rendszerben vezetünk be. A doktori iskola oktató munkájának önértékelése és az oktatói munka kölcsönös ellenőrzése a programok szemeszterenként megtartott megbeszélésein történik.

A minőségfejlesztés alapvető irányai

A minőség folyamatos fejlesztésének egyik fő iránya a doktori képzés tanulmányi tartalmainak rendszeres átvizsgálása, korszerűsítése valamint a meghirdetett és kiválasztott témáknak megfelelő aktualizálása. Ez nemcsak új fő- és speciálkollégiumok valamint gyakorlatok bevezetését, hanem a meglévők tantervének folyamatos fejlesztését, az együttműködő hazai és külföldi egyetemek, kutatóintézetek vagy vendégoktatók friss kutatási eredményeit tükröző oktatási kínálatának beépítését is jelenti.

A minőségfejlesztés másik fő iránya a doktoranduszok és témavezetők kutatói teamekbe szerveződése, amelyekben a közös kutatómunka mellett lehetőség van egymás eredményeinek és tanulmányainak megvitatására. A minőség biztosításának különösen fontos eszköze az interdiszciplináris kutató teamek kialakítása egy-egy tématerületeken.

A minőségfejlesztés harmadik fő iránya az oktatást és kutatást támogató infrastruktúra folyamatos fejlesztése, amelyhez elsősorban a doktoranduszok számára kialakított kutatószobák, az intézeti könyvtárak idegen nyelvű tudományos enciklopédiáinak és folyóiratainak gyarapítása, a folyóiratok online adatbázisaira való előfizetések növelése, a Karácsony Sándor és a Kiss Árpád Gyűjtemény folyamatos fejlesztése, valamint az internet-hozzáféréssel, nyomtatási lehetőséggel és az internetes kommunikáció eszközeivel felszerelt számítógéppark állandó korszerűsítése tartozik. Jelentős lépést tettünk előre a doktoranduszok internetes portfólió-rendszerének kialakításában, amelyhez oktatói és hallgatói belépést biztosítunk.

Debrecen, 2016. április 15.